

Fənn sillabusu:

İxtisasın şifri və adı: 6007007- Meşəçilik (A+B)

Fakültə: Aqrar və mühəndislik.

Kafedra: Aqrar elmlər

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Meşə meliorasiyası və qoryucu meşə salma "Aqrar elmlər" kafedarsının 12 sentyabr 2025 –ci il tarixli 01Nə- li protokolu ilə təsdiq edilmişdir)

Kodu: IPF-B24

Tədris ili: III (2025/2026)

Semestr: VI(yaz)

Tədris yükü. Cəmi 120 saat . Auditoriya 45 saat (30 saat mühazirə , 15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

AKTS üzrə kredit:4 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat: b.ü.f.d. dos. Əliyev Eldar Yahya oğlu (mühazirə və laboratoriya)

Məsləhət saati: IV-gün saat 13-00-16-00-da

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş. Füzuli 170 a

E-mail ünvan:eldaraliyev1964@gmail.com

III.Tövsiyə olunan dərsliklər, dərs vəsaitləri və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

III.Tövsiyə olunan dərsliklər, dərs vəsaitləri və metodik vəsaitlər:

1. M.C.Əliyev, F.A.Həsənli M e l i o r a t i v c o ğ r a f i y a .Dərslik. B a k ı - 2 0 1 0 , 103 səh.
2. E.A.Məmmədova meliorativ hidrogeologiya. Ali məktəblərin bakalavr pilləsi . Bakı-2016-268 s.
3. Əmirov F.Ə., Məhsuldar meşələrin yetişdirilməsi, "Azərbaycan" nəşriyyatı, Bakı 2003, 187 səh
4. Z.A. İbrahimov .Meşə əkinləri.Dərslik,Bakı ,2015-400 s.
- 4.Q.Ş.Məmədov., M.Y.Xəlilov.Azərbaycan meşələri (monoqrafiya) Bakı,2002.
- 6.K.S.Əsədov., O.H.Mirziyev,F.M.Məmədov.Dendrologiya .Bakı ,2014 – 470 s.

IV.Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa bir fənnin tədrisinə zərurət yoxdur.

V.Korekvizitlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur

VI.Fənnin təsviri və məqsədi. Meliorasiya yaxşılaşdırma, yararlı hala salma mənasında olub təbii komponentlərin istifadəsi üçün yararlı olmayan və yaxud az yararlı olan təbii şəraitin yaxşılaşdırılmasına yönəldilmiş tədbirlər sistemi olduğundan bütün ölkələr inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq onun həyata keçirilməsində müəyyən rol oynayırlar. Kənd təsərrüfatı istehsalatında torpaqdan müvəffəqiyyətlə istifadə etməkdən ötrü ictimai-iqtisadi şəraitdən başqa, iqlim, torpaq, hidrogeoloji şəraitin də olması lazımdır. Göstərilən şərait bəzi torpaqlarda təbii olaraq mövcudur, digər yerlərin torpaqlarında isə belə şərait insanlar tərəfindən təmin edilməlidir ki, bu da həmin yerlərin əlverişli olmayan təbiətinin kökündən dəyişdirilərək yaxşılaşdırılması və ya meliorasiyası yolu ilə mümkündür.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində , 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviuma görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir

Qiymət meyarları aşağıdakı kimidir:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərsi başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir
- 7 bal – tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırmağı bacarmır. bilmir.
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var
- 0 bal – suala cavab yoxdur

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semester nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	Qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görələcək .

X. Təqvim mövzu planı: mühazirə-30 saat, laboratoriya-15 saat, cəmi 45 saat

No	Keçirilən mühazirə mövzuların məzmunu	Mühazirə	Laboratoriya
1	Mövzu: Meşə meliorasiyası fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri. Plan: 1.Meşə meliorasiyası fənninin əsas məqsədi və obyektı. 2.Meşə meliorasiyası fənninin qarşısında duran başlıca vəzifələr. 3.Meşə meliorasiya fənninin digər elm sahələri ilə əlaqəsi. Mənbə:[1,2,3,4,5,6]	2	
2	Mövzu: Meliorasiyanın təsnifatı. Plan: 1.Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri. 2.İqlim və qar meliorasiyası. 3.Fitomeliorasiya və onun əhəmiyyəti 4.Zoomeliorasiya və onun tətbiqi metodları Mənbə:[2,3,4,5]	2	
3	Mövzu:Tarlaqoruyucu meşə zolaqları və onların mikroiklimə təsiri Plan: 1.Tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının salınması. 2.Meşə zolaqları üçün ağacların seçilməsi 3.Azərbaycanda Terraslarda ilk püstə səpinlər Mənbə: [1.2.3.4.5.6]	2	

4	<p>Mövzu: Azərbaycanda mövcüd tarlaqoruyucu meşə zolaqları.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Meşəsiz,eroziyaya uğramış sahələrdə meşələrin salınması 2.Azərbaycanda tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının sahəsi <p>Mənbə:[4,5,6]</p>	2	
5	<p>Mövzu: Tarla qoruyucu meşə zolaqlarının layihələndirilməsi</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Qoruyucu meşə zolaqları 2.Suvarma şəbəkələri ətrafında qoruyucu (irriqasiya) meşə zolaqları <p>Mənbə: [2,3,4,5,6]</p>	2	
6	<p>Mövzu: Qoruyucu irriqasiya meşə zolaqlarının salınması</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.İrriqasiya meşə zolaqları salmaq üçün ayrılan sahələr 2.İrriqasiya meşə zolaqları salarkən bitkilər hansı üsulla əkilir 3.Kür-Araz ovalığında meşə zolaqları saldıqda əsasən hansı üsullardan istifadə edilir <p>Mənbə: [1,2,3,4,5,6]</p>	2	
7	<p>Mövzu: Torpaqların münbitliyinin yüksəldilməsində meşə meliorasiyanın əhəmiyyəti</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Meşə örtüyü ilə onun bitdiyi torpaqlar arasında qarşılıqlı əlaqələr 2. Torpaq örtüyünün dəyişilməsinə görə meşə meliorasiyasının təsiri 3. Hansı halda ölü örtüyün tez torpağa qarşmasına kömək edər <p>Mənbə: [2,3,4,5.]</p>	2	
8	<p>Mövzu: Meşələrin məhsuldarlığının artırılmasında meşə meliorasiyanın rolu</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biomeliorasiya 2. Biomeliorant bitkilərin əkilməsi. <p>Mənbə: [1,2,3,4,5,6]</p>	2	
9	<p>Mövzu: Bataqlaşmış meşəaltı torpaqlarda meliorativ qurutma tədbirləri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qurutma meliorasiyası haqqında ümumi məlumat 2. Bataqlıqların xarakteristikası 3. Meliorativ qurutma metodları <p>Mənbə: [3,4,5,6]</p>	2	
10	<p>Mövzu: Qurutmanın ekoloji problemləri</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qurutma sistemlərinin elementləri və növləri 2. Qurutma vaxtı və norması 3. Qurutma drenajlarının növləri <p>Mənbə: [1,2,3,4,5,6]</p>	2	
11	<p>Mövzu: Eroziyaya qarşı mübarizə tədbirləri</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eroziyaya uğramış potensial təhlükəli torpaqlarda eroziya bazisi və metodları 2. Yamaqların eninə şumlanması hidoloji əhəmiyyəti 3. Eroziyanın baş verməsinin əsas təbii amil <p>Mənbə: [3.4.5.6]</p>	2	
12	<p>Mövzu: İstismar edilərək pozulmuş torpaqlarda meşə meliorasiya tədbirləri</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Xətti tikililərin tikintisi və istismarı zamanı pozulmuş torpaqların rekultivasiyası 2. Relyefin formasına görə çirklənmiş torpaqların elementləri 	2	

	Mənbə: [2,3,4,5,]		
13	Mövzu: Azərbaycanın neftlə çirklənmiş torpaqlarının ekoloji problemləri Plan: 1. Torpağın texnogen çirklənməsi 2. Neftin torpaqdakı metabolizmin son məhsulları Mənbə: [1,2,3,4,5,6]	2	
14	Mövzu: Karxanaların ərazisində meşəmeliorativ işlərin aparılması Plan: 1. Meşə təsərrüfatı məqsədilə karxanaların ərazisinin rekultivasiyası 2. Müxtəlif tərkibli tullantılar yayılmış torpaqların rekultivasiyası 3. Bioloji mərhələ Mənbə:[3,4,5,]	2	
15	Mövzu: Meşə meliorasiya aparılmış torpaqların mənimsənilməsi Plan: 1. Torflu-bataqlıq və subasar torpaqların becərilməsi 2. Kol və meşə altından çıxmış torpaqların becərilməsi 3. Azməhsuldar quru dərələrin mənimsənilərək becərilməsi metodları 4. Nəmlənmənin yüksək olduğu sahələrdə şumlama Mənbə:[1,2,3,4,5,6]	2	
	Cəmi:	30 saat	

Laboratoriya mövzuları		lab	tarix
1	Meşə meliorasiyası fənninin əsas məqsədi və obyektı.	2	
2	Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri.	2	
3	Tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının salınması.	2	
4	Meşəsiz,eroziyaya uğramış sahələrdə meşələrin salınması	2	
5	Qoruyucu meşə zolaqları	2	
6	İrriqasiya meşə zolaqları salmaq üçün ayrılan sahələr	2	
7	Meşə örtüyü ilə onun bitdiyi torpaqlar arasında qarşılıqlı əlaqələr	2	
8	Biomeliorasiya	1	
	Cəmi:	15 saat	

XI.Fənn üzrə tələblər:

Tələbələr fəni mənimsəmək üçün nəzəri biliklərlə yanaşı praktiki bacarıqlara yiyələnməlidirlər . Meliorasiya elmi meteorologiya, coğrafiya, geomorfologiya, geologiya, hidrogeologiya, torpaqşünaslıq, aqrokimya və s. elm sahələri ilə sıx əlaqədardır. Mühəndis-meliorativ tədbirlərin hazırlanmasında bu elm sahələrindən və onların qanunauyğunluqlarından geniş istifadə edilir.

XII.Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə seminarlar , praktiki tapşırıqlar
- təqdimatlar və müzakirələr , debatlar
- müstəqil iş araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş)
- problemlərlə əsaslanan tədris
- sahə işləri
- qrup qiymətləndirilməsi
- ekspert metodu

XIII.Fənin təlim nəticələri (FTN)

1. Meliorasiyanın tətbiqi ilə insanların təsərrüfat tələblərinə uyğun olaraq ərazinin təbii şəraitinin dəyişməsi və yaxşılaşdırılması bilməlidir/
2. Mühəndis-meliorativ tədbirlərin hazırlanmasında və onların qanuna uyğun metodları bacarmalı.

3. Məhsuldar torpaqları qorumaq üçün rekultivasiya üsullarından ətraf mühitə uyğun istifadə etməyi bacarmalı.
4. Kənd təsərrüfatı sahələrinin düzgün yerləşdirilməsi meliorativ tədbirlərin görülməsini mənimsəməli.
5. Səpin şöbəsi və toxmacarların yetişdirilməsi. Tinglikdə torpağın becərilməsi və gübülələrin tətbiqi. Böyütmə şöbəsi və toxmacarların yetişdirilməsi. Vegetativ çoxaldılmış əkin materialının yetişdirilməsi öyrənməli
6. Meliorativ tədbirlər kompleks şəkildə aparılması, fiziki-kimyəvi və mexaniki meliorasiya təsirinin müəyyən edən metod və üsulları bilməli.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrləri

XV. Kollektiv sualları:

I. Kollektiv sualları.

1. Meşə meliorasiyası fənninin əsas məqsədi və obyekt
2. Meşə meliorasiyası fənninin qarşısında duran başlıca vəzifələr
3. Meliorasiyanın başqa fənlərlə əlaqəsi
4. Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri
5. İqlim və qar meliorasiyası
6. Fitomeliorasiya və onun əhəmiyyəti
7. Zoomeliorasiya və onun tətbiqi metodları
8. Meşə təsərrüfatı məqsədilə karxanaların ərazisinin rekultivasiyası
9. Müxtəlif tərkibli tullantılar
10. Bioloji mərhələ

II .Kollektiv sualları .

1. Tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının salınması
2. Meşə zolaqları üçün ağacların seçilməsi
3. Azərbaycanda Terraslarda ilk püstə səpinləri
4. Torflu bataqlıq və subasar torpaqların becərilməsi
5. Kol və meşə altından çıxmış torpaqların becərilməsi
6. Azməhsuldar quru dərələrin mənimsənilərək becərilməsi
7. Nəmlənmənin yüksək olduğu sahələrdə şumlama
8. Meşəsiz, eroziyaya uğramış sahələrdə meşələrin salınması
9. Azərbaycanda tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının sahəsi
10. Meşə əkinlərinin yaradılması üçün torpaq hazırlığı üsulları

XVI. İmtahan sualları

1. Meşə meliorasiyası fənninin əsas məqsədi və obyekt
2. Meşə meliorasiyası fənninin qarşısında duran başlıca vəzifələr
3. Meliorasiyanın başqa fənlərlə əlaqəsi
4. Təbii mühitə təsirinə görə meliorasiya növləri
5. İqlim və qar meliorasiyası
6. Fitomeliorasiya və onun əhəmiyyəti
7. Zoomeliorasiya və onun tətbiqi metodları
8. Meşə təsərrüfatı məqsədilə karxanaların ərazisinin rekultivasiyası
9. Müxtəlif tərkibli tullantıları
10. Bioloji mərhələ
11. Tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının salınması
12. Meşə zolaqları üçün ağacların seçilməsi
13. Azərbaycanda Terraslarda ilk püstə səpinləri
14. Torflu bataqlıq və subasar torpaqların becərilməsi
15. Kol və meşə altından çıxmış torpaqların becərilməsi

16. Az məhsuldar quru dərələrin mənimsənilərək becərilməsi
17. Nəmlənmənin yüksək olduğu sahələrdə şümləmə
18. Meşəsiz, eroziyaya uğramış sahələrdə meşələrin salınması
19. Azərbaycanda tarlaqoruyucu meşə zolaqlarının sahəsi
20. Meşə əkinlərinin yaradılması üçün torpaq hazırlığı üsulları
21. Meşə əkin sahəsinin kompleks göstəriciləri-eroziyaya uğrama dərəcəsi
22. Meliorativ meşə əkinləri hansı üsul tətbiq oluna bilər
23. Eroziyaya uğramış yamaclarda meliorativ əkinlərin yaradılması
24. Qoruyucu meşə zolaqları
25. Suvarma şəbəkələri ətrafında qoruyucu (irriqasiya) meşə zolaqları
26. Kür-Araz ovalığında meşə zolaqları salınması qaydaları
27. Suvarma şəbəkələri ətrafında qoruyucu (irriqasiya) meşə zolaqlarının salınması
28. İrriqasiya meşə zolaqları
29. İrriqasiya meşə zolaqları salmaq üçün ayrılan sahələr
30. Şorlaşmış, bataqlaşmış torpaqları necə yararlı hala salmaq olar
31. İrriqasiya meşə zolaqları necə salına bilər
32. İrriqasiya meşə zolaqları salarkən bitkilər hansı üsulla əkilir
33. Kür-Araz ovalığında meşə zolaqları saldıqda əsasən hansı üsullardan istifadə edilir
34. Meşə örtüyü ilə onun bitdiyi torpaqlar arasında qarşılıqlı əlaqələr
35. Torpaq örtüyünün dəyişilməsinə görə meşə meliorasiyasının təsiri
36. Hansı halda ölü örtüyün tez torpağa qarşmasına kömək edə bilər
37. Biomeliorasiya
38. Biomeliorant bitkilərin əkilməsi
39. Qurutma meliorasiyası haqqında ümumi məlumat
40. Meliorativ qurutma metodları
41. Bataqlıqların xarakteristikası
42. Qurutma sistemlərinin elementləri və növləri
43. Qurutma vaxtı və norması
44. Qurutma drenajlarının növləri
45. Əkin sahələrində irriqasiya eroziyasının əmələ gəlməsi
46. Eroziya prosesinin şiddətli gətməsinə böyük təsir göstərən amillər
47. Eroziyaya uğramış potensial təhlükəli torpaqlarda eroziya bazisi və metodları
48. Yamacların eninə şümlənməsinin hidroloji əhəmiyyəti
49. Eroziyanın baş verməsinin əsas təbii amili
50. Xətti tikililərin tikintisi və istismarı zamanı pozulmuş torpaqların rekultivasiyası

“Meşə meliorasiyası və qoruyucu meşəsalma” fənninin sillabusu 6007007 - Meşəçilik ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (“07 ” yanvar 2026-cı il, protokol № 05).

Fənn müəllimi:

dos. E.Y.Əliyev

Kafedra müdiri:

dos. İ.C.Kərimov